

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญาของ บริษัท ทีโอ ฟู้ดส์ จำกัด ในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการปลูกมะเขือม่วงแบบมีพันธสัญญา ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 172 คน เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ 74 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายปิด (Close – ended question) และคำถามปลายเปิด (Open - ended question) แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย Weight mean score ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t-test ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานด้านบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

เพศของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการเป็นเพศชายร้อยละ 76.2 เพศหญิงร้อยละ 23.8 เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการเพศชายร้อยละ 58.1 เพศหญิงร้อยละ 41.9 เพศของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เพศชายร้อยละ 70.7 เพศหญิงร้อยละ 29.3

อายุของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 43.4 ปี อายุต่ำสุด 24 ปี สูงสุด 80 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.8 อายุระหว่าง 41-55 ปี อายุของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ เฉลี่ย 41.8 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 67 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.9 อายุระหว่าง 26-40 ปี อายุของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเฉลี่ย 41.9 ปี ต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 80 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.8 อายุระหว่าง 41-55 ปี

ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 49.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าไม่ร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 44.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีแรงงานที่ปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นเฉลี่ย 2.5 คน แรงงานต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน ส่วนใหญ่มีแรงงานในการปลูกมะเขือม่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 72.1

เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการมีแรงงานในครอบครัวที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 2.35 คน แรงงานต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.6 มีแรงงานในครอบครัว 2 คน

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีประสบการณ์ในการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นเฉลี่ย 0.5 ปี ประสบการณ์ต่ำสุด 0 ปี สูงสุด 6 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.7 ไม่มีประสบการณ์ในการปลูกมะเขือม่วง

เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 20 ปี ประสบการณ์ต่ำสุด 0 ปี สูงสุด 50 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 36.5 มีประสบการณ์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 172 คน ร้อยละ 76.2 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 23.8 เคยเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.0 เคยเข้าร่วมโครงการกับบริษัท ลีโอฟู้ดส์ จำกัด เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการมีทั้งหมด 74 คน ร้อยละ 99.0 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 1.0 เคยเข้าร่วมโครงการกับบริษัท สันติภาพเทรคดิง จำกัด

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.7 ได้รับคำแนะนำหรือชักชวนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของบริษัทฯ ให้เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.0 ได้รับคำแนะนำหรือชักชวนให้เข้าร่วมโครงการจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ เช่นกัน เกษตรกรกลุ่มตัวทั้งหมดอย่างร้อยละ 61.0 ได้รับคำแนะนำหรือชักชวนจากจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ

2. ข้อมูลสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการ การปลูกมะเขือม่วง

— ต้นทุนการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นส่วนใหญ่เฉลี่ยไร่ละ 15,694.80 บาท ต้นทุนต่ำสุด 4,500.00 บาท สูงสุด 30,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.6 มีต้นทุนระหว่าง 10,001-20,000 บาท

— ผลผลิตมะเขือม่วงญี่ปุ่นเกรดเอ เฉลี่ยไร่ละ 6,187.30 กิโลกรัม ต่ำสุด 250.00 กิโลกรัม สูงสุด 15,900.00 กิโลกรัม ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.1 มีผลผลิตระหว่าง 5,001-10,000 กิโลกรัมต่อไร่

— รายได้จากการจำหน่ายมะเขือม่วงญี่ปุ่นเกรดเอ เฉลี่ย 30,631.40 บาทต่อไร่ ต่ำสุด 1,300.00 บาทต่อไร่ สูงสุด 87,500.00 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 28.9 มีรายได้มากกว่า 40,000.00 บาทต่อไร่

— ผลผลิตมะเขือม่วงญี่ปุ่นเกรดบี เฉลี่ยไร่ละ 3,016.30 กิโลกรัม ต่ำสุด 100.00 กิโลกรัม สูงสุด 19,550.00 กิโลกรัม ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.4 มีผลผลิตน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 และ 2,000-4,000 กิโลกรัมต่อไร่ เท่ากัน

— รายได้จากการจำหน่ายมะเขือม่วงญี่ปุ่นเกรดบี เฉลี่ย 2,991.30 บาทต่อไร่ ต่ำสุด 100.00 บาทต่อไร่ สูงสุด 14,000.00 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 28.9 มีรายได้ระหว่าง 2,001-3,000 บาท

— รายได้ทั้งหมดในการจำหน่ายมะเขือม่วงญี่ปุ่นเฉลี่ย 35,745.80 บาทต่อไร่ ต่ำสุดขาดทุน 8,000.00 บาท สูงสุด 155,990.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 25.6 มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท

— รายได้สุทธิต่อไร่ของการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นเฉลี่ย 17,600.60 บาท ต่ำสุดขาดทุน 13,800.00 บาท สูงสุด 74,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.3 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ก่อนเข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ย 42,182.00 บาท ต่ำสุด 5,000.00 บาท สูงสุด 170,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 33.7 มีรายได้ 20,001-40,000 บาท หลังจากเข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ย 72,341.90 บาท ต่ำสุด 15,200.00 บาท สูงสุด 281,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 32.0 มีรายได้ 40,001-60,000 บาท

รายได้ในภาคเกษตรของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 154 ราย พบว่ามีรายได้เฉลี่ย 31,816.90 บาท ต่ำสุด 2,000.00 บาท สูงสุด 168,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 47.4 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร 172 รายมีรายได้เฉลี่ย 29,098.80 บาท ต่ำสุดขาดทุน 8,000.00 บาท สูงสุด 250,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.1 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท

— รายได้จากการปลูกข้าวของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 55 ราย มีรายได้เฉลี่ย 11,300.00 บาท ต่ำสุด 500.00 บาท สูงสุด 50,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.4 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร 51 รายมีรายได้เฉลี่ย 13,627.50 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 50,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.3 มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท

— รายได้จากการปลูกพืชไร่ของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 122 ราย มีรายได้เฉลี่ย 17,164.80 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 60,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.3 มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร 93 รายมีรายได้เฉลี่ย

16,076.34 บาท ต่ำสุด 2,000.00 บาท สูงสุด 5,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.6 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาทและระหว่าง 10,001-20,000 บาท

— รายได้จากการปลูกไม้ผลของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 28 ราย มีรายได้เฉลี่ย 24,214.30 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 80,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.9 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ 31 รายมีรายได้เฉลี่ย 15,322.60 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 40,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.8 มีรายได้ระหว่างน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท

— รายได้จากการปลูกพืชผักของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 55 ราย มีรายได้เฉลี่ย 22,158.20 บาท ต่ำสุด 500.00 บาท สูงสุด 168,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.5 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ 43 รายมีรายได้เฉลี่ย 61,737.10 บาท ต่ำสุด 11,000.00 บาท สูงสุด 281,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.0 มีรายได้ระหว่างมากกว่า 20,000 บาท

— รายได้จากปศุสัตว์ของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 22 ราย มีรายได้เฉลี่ย 18,454.60 บาท ต่ำสุด 2,000.00 บาท สูงสุด 75,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.5 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ 21 รายมีรายได้เฉลี่ย 15,285.70 บาท ต่ำสุด 2,000.00 บาท สูงสุด 75,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.4 มีรายได้ระหว่างน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท

รายได้นอกภาคเกษตรของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 106 ราย มีรายได้เฉลี่ย 21,879.30 บาท ต่ำสุด 1,000 .00บาท สูงสุด 90,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.9 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ 100 รายมีรายได้เฉลี่ย 19,152.00 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 80,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.0 มีรายได้ระหว่างน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท

— รายได้จากการรับจ้างของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 96 ราย มีรายได้เฉลี่ย 18,210.42 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 80,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.0 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ 91 รายมีรายได้เฉลี่ย 16,562.60 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 80,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.0 มีรายได้ระหว่างน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท

— รายได้จากหัตถกรรมจักสานของเกษตรกรก่อน และหลังโครงการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 ราย มีรายได้เฉลี่ย 10,166.70 บาท ต่ำสุด 500.00 บาท สูงสุด 15,000.00 บาท ร้อยละ 66.7 มีรายได้ 15,000 บาท ร้อยละ 33.3 มีรายได้ 500.00 บาท

— รายได้จากการค้าขายของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการจำนวน 9 ราย มีรายได้เฉลี่ย 29,911.10 บาท ต่ำสุด 10,000.00 บาท สูงสุด 55,100.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.6 มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ 6 รายมีรายได้เฉลี่ย 25,000.00 บาท ต่ำสุด 1,000.00 บาท สูงสุด 40,000.00 บาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.7 มีรายได้รายได้มากกว่า 20,000 บาท

ทรัพย์สินของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการ มากที่สุดร้อยละ 16.0 ได้แก่ รถแทรกเตอร์ ทรัพย์สินของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการ มากที่สุดร้อยละ 15.9 ได้แก่รถแทรกเตอร์

การกู้ยืมเงินเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการ มากที่สุดร้อยละ 48.4 กู้เงินจากเพื่อนบ้าน การกู้ยืมเงินของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการ มากที่สุดร้อยละ 40.1 กู้เงินจากเพื่อนบ้านเช่นกัน

หลังเข้าร่วมโครงการมี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 70.3 ปริมาณการกู้เงินคงที่ เพราะใช้เงินทุนเท่าเดิมในการปลูกมะเขือม่วง ไม่ได้มีการกู้เงิน

สภาพความเป็นอยู่เกษตรกรหลังร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.1 มีสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดีขึ้น เนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอน และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกมะเขือม่วงอยู่

3. ข้อมูลสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

การเข้าเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาครัฐของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการ เฉลี่ยเดือนละ 0.4 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง สูงสุด 4 ครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.1 ไม่ได้พบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของภาครัฐ การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของภาครัฐของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการเฉลี่ยเดือนละ 0.3 ครั้ง ต่ำสุด 0 ครั้ง สูงสุด 4 ครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.9 ไม่ได้พบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของภาครัฐ

การเข้าเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ ของเกษตรกรที่ร่วมโครงการ เฉลี่ยเดือนละ 5 ครั้ง ต่ำสุด 1 ครั้ง สูงสุด 20 ครั้ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.7 พบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 ครั้งต่อเดือน

ความรู้จากการแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ เกษตรกรจำนวน 64 ราย ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ ในเรื่องการปลูกร้อยละ 50 ได้รับความรู้มาก เกษตรกรจำนวน 135 รายได้รับความรู้เรื่องการดูแลรักษา ร้อยละ 79.3 ได้รับความรู้มาก เกษตรกรจำนวน 152 รายได้รับความรู้เรื่องการกำจัดโรคแมลง ร้อยละ 73.0 ได้รับความรู้มาก หลังการเข้าร่วมโครงการ ร้อย 86.6 มีความรู้มากขึ้น

การเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 29.2 เป็นสมาชิกกลุ่ม ช.ก.ส. หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.7 เป็นสมาชิกกลุ่ม ช.ก.ส.

การเข้าร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น เกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 69.8 มีการเข้าร่วมกิจกรรมท้องถิ่นเท่าเดิม เกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 68.6 มีการเข้าร่วมกิจกรรมท้องถิ่นเท่าเดิม

การรับข่าวสาร เกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.1 รับข่าวสารเรื่องมะเขือม่วงญี่ปุ่นจากเพื่อนบ้าน

ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 80.8 มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเป็นปกติเหมือนเดิม

การแลกเปลี่ยนความรู้ ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรร้อยละ 90.1 ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน หลังเข้าร่วมโครงการเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.0 มีการแลกเปลี่ยนความรู้เพิ่มขึ้น

4. ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกร

ความพึงพอใจที่มีต่อบริษัทฯ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยที่ 3.8 แสดงว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจมาก เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ มีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยที่ 3.4 แสดงว่าเกษตรกรไม่แน่ใจ

5. ข้อมูลปัญหาอุปสรรคจากการเข้าร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น

ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ดังนี้ 1) ปัญหาการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ร้อยละ 70.9 2) ปัญหาการเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 35.4 3) ปัญหาการจัดการและการใช้สารเคมี ร้อยละ 33.1 4) ปัญหาการรับซื้อผลผลิต ร้อยละ 30.2 5) ปัญหาความเข้าใจวิธีปฏิบัติ ร้อยละ 25.5 6) ปัญหาการจ่ายเงินค่าผลผลิต ร้อยละ 20.9 7) ปัญหาการเตรียมแปลงและการปลูก ร้อยละ 13.3 8) ปัญหาต้นกล้ามะเขือ ร้อยละ 6.3 9) ปัญหาที่มาจากบริษัทฯ ร้อยละ 5.2

ปัญหาและอุปสรรคเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วม คือ แรงงานไม่เพียงพอ ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรง ไม่มีใครแนะนำให้เข้าร่วมโครงการ ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ปลูกพืชอื่นอยู่แล้ว ประกอบอาชีพอื่น ไม่มีทุนในการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น และบริษัทฯ ให้ราคาซื้อต่ำและไม่จ่ายเงินสด

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเปรียบเทียบสภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ และความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมโครงการ

ผลการวิเคราะห์ ความเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจระหว่างเกษตรกรก่อน และหลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า มีความแตกต่างกันคือ รายได้ทั้งหมด เมื่อทดสอบความแตกต่าง ด้วยค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=8.522^{***}$) รายได้จากการปลูกพืชผักเมื่อทดสอบความแตกต่าง ด้วยค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=4.610^{***}$) และรายได้จากการปลูกไม้ผลเมื่อทดสอบความแตกต่าง ด้วยค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.804^*$)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ ที่มีต่อโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น พบว่า เมื่อทดสอบความแตกต่าง ด้วยค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=4.270^{***}$)

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญาของบริษัท ทีโอ ฟู้ดส์ จำกัด ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบส่งเสริมการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา เพื่อให้เกษตรกรและบริษัทฯ ได้รับประโยชน์สูงสุดในทุกด้าน และเพื่อประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมของภาคเอกชน และภาครัฐที่มีลักษณะส่งเสริมคล้ายคลึงกัน จากการศึกษาพบประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการมีรายได้รวม รายได้จากการปลูกพืชผัก และไม้ผล สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายมะเขือม่วงให้บริษัทฯ สอดคล้องกับ อารี และคณะ (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของเกษตรกรแบบมีสัญญาผูกพัน และแนวทางพัฒนาความรู้เกษตรกร พบว่า ข้อดีของการผลิตแบบมีพันธสัญญาผูกพันนั้น เกษตรจะมีรายได้ที่แน่นอน มีตลาดรองรับผลผลิตได้รับความสะดวกในการซื้อปัจจัยการผลิต และวิชาการสมัยใหม่ จันจิรา (2535) ศึกษาถึงผลกระทบของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันต่อเทคโนโลยีการผลิตของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการเปรียบเทียบผลตอบแทนระหว่างเกษตรกรที่อยู่ในระบบและนอกระบบการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน และพบว่าเกษตรกรที่อยู่ในระบบมีผลตอบแทนที่สูง ไพบูลย์ (2541) ศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของ

เทคโนโลยีการปลูกข้าวญี่ปุ่นของเกษตรกรไทยในภาคเหนือ ของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ผู้ปลูกข้าวญี่ปุ่นจะได้ผลผลิตและมีรายได้สูงกว่าผู้ที่ไม่ปลูก แสดงว่าการปลูกข้าวญี่ปุ่นมีผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมแก่เกษตรกรเป็นอย่างดี

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการ พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อบริษัทฯ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจมาก ในเรื่องการจ่ายเงินค่าผลผลิต การให้ปัจจัยการผลิตในรูปแบบเชื้อ จุดรับซื้อผลผลิต การรับซื้อ การดูแลของพนักงานส่งเสริม สอดคล้องกับ อุดม (2532) ได้ศึกษาพืชตัวอย่างคือ ข้าวบัสมาติ สตรอเบอร์รี่ มะเขือเทศ แดงโซโย จิงอ่อน และฝ้าย ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดเชียงราย โดยวัดระดับความสำเร็จจากระดับความพอใจที่เกษตรกรแสดงออก พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การปลูกพืชตามสัญญาว่าจ้าง (Contract farming) ประสบผลสำเร็จคือ ลักษณะด้านเทคนิค และการตลาดของพืชนั้นๆ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของการผลิตพืชดังกล่าว และผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจริงมีความสำคัญต่อพืชทุกชนิดโดยรวม มนตรี (2537) ได้ศึกษาการผลิตสับปะรดตามระบบตลาดข้อตกลงในจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2537 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามคำแนะนำในด้านการใช้เทคโนโลยีการผลิตค่อนข้างดี ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ การเตรียมพันธุ์ ระบบการปลูกและจำนวนต้นต่อไร่ การใช้ปุ๋ยเคมีตรงตามสูตรแนะนำ อัตราและวิธีการใส่ปุ๋ย การบังคับดอก การควบคุมและกำจัดวัชพืช นอกจากนี้ระบบตลาดข้อตกลงที่มีการส่งเสริมโดยโรงงานได้มีการจัดเจ้าหน้าที่มาให้การสนับสนุนเกษตรกรในเขตต่างๆ ให้ความรู้ทางวิชาการแผนใหม่และเป็นผู้ประสานงานกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด ทำให้มีระบบค่อนข้างดี นอกจากนี้ ทรงศักดิ์ และคณะ (2539) ได้ศึกษาถึงศักยภาพของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน และแนวทางการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า การเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันช่วยให้เกษตรกรรายย่อยผู้มีที่ดินและทุนจำกัด ขาดประสบการณ์ให้สามารถทำการผลิตได้มากขึ้น มีรายได้ที่แน่นอน และได้รับความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะพืชที่เกษตรกรไม่เคยผลิตมาก่อน นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาคุณภาพของ ผลผลิตอีกด้วย แม้ว่าการเกษตรในระบบสัญญาผูกพันจะมีผลเสียอยู่บ้าง แต่ก็มีประโยชน์ต่อการพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีการผลิต ปัจจัยการผลิต การประกันราคา และตลาดจากบริษัทผู้รับซื้อผลผลิต ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากการจัดหาวัตถุดิบในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการ ส่วนแนวทางในการพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกรนั้น บางส่วนจะสอดคล้องกับแนวทางการให้ความรู้ทั่วไปโดยเฉพาะด้านการผลิต การใช้สารเคมีและปุ๋ยเป็นต้น นอกเหนือไปจากการให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีแล้ว ควรให้ความรู้ทางการจัดการ และการสร้างความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการตัด

สนใจด้วยตัวเอง และ เกษม (2545) ศึกษาถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีสัญญา ในจังหวัดสุโขทัย ได้วิจัยถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นกับบริษัท สันติภาพเทรดดิ้ง จำกัด อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งใช้รูปแบบการส่งเสริมแบบมีพันธสัญญา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีกับพนักงานฯ และมีความรู้ทางการเกษตรมากขึ้น ทำให้มีงานทำ สามารถลดปัญหาการว่างงานได้ และเกษตรกรส่วนใหญ่ตั้งใจที่จะร่วมโครงการต่อไปเพราะเป็นทางเลือกที่สามารถมีรายได้ทุกเดือน และบริษัทควรต้องมีการปรับวิธีการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วขึ้น เกษตรกรควรต้องปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อลดปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ความพึงพอใจของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ไม่แน่ใจ ในเรื่องการจ่ายเงินค่าผลผลิต จูกรับซื้อผลผลิต การกำหนดราคารับซื้อ การกำหนดมาตรฐานของผลผลิต การดูแลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ สอดคล้องกับ ฮารีและคณะ (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของเกษตรกรแบบมีพันธสัญญาผูกพัน และแนวทางการพัฒนาความรู้เกษตรกร เสนอต่อสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ผลเสียเกษตรกรจะขาดความเป็นอิสระในการจัดการ ทำให้เกษตรกรขาดการพัฒนาความรู้ หรือการหาซื้อปัจจัยการผลิตเอง ตลอดจนขาดอำนาจต่อรองในการขายผลผลิต อาจถูกกดราคา

ปัญหา และอุปสรรคของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทฯ มีทั้งปัญหาเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลง การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการและการใช้สารเคมี การรับซื้อผลผลิต ความเข้าใจวิธีปฏิบัติ การจ่ายเงินค่าผลผลิต การเตรียมแปลงและการปลูก ดินกลั้มะเขือ และปัญหาที่มาจากบริษัท สอดคล้องกับ เกษม (2545) ศึกษาถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีสัญญา ในจังหวัดสุโขทัย พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงระบาด ขาดเทคโนโลยีการผลิต ตลอดจนมาตรฐานที่บริษัทกำหนดสามารถควบคุมได้ยาก การตรวจสอบคุณภาพในการรับซื้อไม่มีมาตรฐาน สมอ (2544) ได้ศึกษา การส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีสัญญาของเกษตรกรในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก พบว่า ปัญหาด้านการผลิตที่สำคัญคือ พื้นที่ปลูกมันฝรั่งเป็นพื้นที่เก่ามักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงรบกวน ขาดเทคโนโลยีการผลิต และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ส่วนใหญ่บริษัทจะสนับสนุนเฉพาะหัวพันธุ์มันฝรั่งเพียงอย่างเดียว ปัญหาด้านอื่นๆ ได้แก่การกำหนดราคาขั้นต่ำของบริษัทการตรวจสอบคุณภาพผลผลิต ภาษนะบรรจ (ตะกร้า) และการตรวจเปลี่ยนแปลงเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท สมบัติ (2540) ได้ศึกษาการผลิตสับปะรดของเกษตรกรภายใต้ระบบตลาดข้อตกลง ในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ปัญหาที่พบได้แก่การขาดแคลนแรงงานและทุนในการประกอบการ พื้นที่ปลูกไม่มีความเหมาะสม

ราคาปัจจัยในการผลิตสูงขึ้นในขณะที่มีคุณภาพลดลง และขาดความรู้ในการผลิตที่พบได้แก่การขาดแคลนแรงงานและทุนในการประกอบการ พื้นที่ปลูกไม่มีความเหมาะสม ราคาปัจจัยในการผลิตสูงขึ้นในขณะที่มีคุณภาพลดลง และขาดความรู้ในการผลิตสับประรด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย
 - 1.1 ในส่วนของบริษัทฯ ควรมีการให้ความรู้อย่างถูกต้องทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรในเรื่องมาตรฐานการคัดเกรด และมาตรฐานการรับซื้อที่แน่นอนอย่างสม่ำเสมอ โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่าย เพื่อลดปัญหาการไม่เข้าใจของเกษตรกรในการรับซื้อผลผลิตของบริษัท
 - 1.2 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีประสบการณ์น้อยในการปลูกระยะเชื่อม่วงญี่ปุ่น ดังนั้นบริษัทควรให้ความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต ในเรื่องการใช้ปัจจัยการผลิต การใช้สารเคมี การปฏิบัติดูแลรักษา เพื่อประโยชน์กับตัวเกษตรกรเอง และต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งเป็นผลประโยชน์แก่บริษัทโดยตรง
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาถึงผลกระทบของการปลูกระยะเชื่อม่วงญี่ปุ่นต่อวงจรการปลูกพืชอื่นๆ ซึ่งเป็นพืชหลัก และพืชเสริมในพื้นที่ เช่น พื้นที่เดิมมีการปลูกพริกซึ่งเสียหายจากโรคระบาด ก็ไม่สามารถปลูกระยะเชื่อม่วงญี่ปุ่นได้เนื่องจากเป็นพืชในตระกูลเดียวกัน
 - 2.2 ควรศึกษาถึงระบบการปลูก การจัดการ และการใช้ปัจจัยการผลิต ของระยะเชื่อม่วงญี่ปุ่นที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวางแผน และความความสำเร็จ
 - 2.3 ควรศึกษาเชิงพัฒนาในการหาแนวทางที่เหมาะสมระหว่างเกษตรกร และบริษัทฯ ในการทำการปลูกระยะเชื่อม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธสัญญา ทั้งในแง่ของระบบ วิธีการเงื่อนไขต่างๆ ที่สามารถดำเนินงานและได้ผลประโยชน์ร่วมกันได้
 - 2.4 ควรศึกษาด้านการจัดการมะเชื่อม่วงที่ไม่ได้มาตรฐาน (ตกเกรด) เพื่อเพิ่มมูลค่าให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานการรับซื้อเพียง 2 เกรดเท่านั้น คือเอและบี ซึ่งราคาก็มีความแตกต่างกัน 5 เท่า คือ 5 บาท และ 1 บาท ยังมีวัตถุดิบบางส่วนที่สามารถนำมาผลิตได้แต่ไม่ได้ทำการรับซื้อ ดังนั้นอาจมีการทบทวนด้านระดับของเกรดให้มากขึ้น